

Heitvee tervikhindamise meetod

(WEA-whole effluent assessment)

Arno Põllumäe, Tartu Ülikooli Eesti
Mereinstituut

COHIBA

PART FINANCED BY THE EUROPEAN UNION
(EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND)

Baltic Sea Region
Programme 2007-2013

Sissejuhatus

- Heitvesi on segu nii teada olevatest kui ka tundmatutest ühenditest
- Aastakümneid on vaid keemilisi meetodeid kasutades üritatud määrata vete kvaliteeti
- Ühendite nimekiri, mida inimene kasutab kasvab pidevalt
- Mõjule orienteeritud kvaliteedi hindamine

Keemiaanalüüside piiratus

- Paljude ühendite määramiseks pole adekvaatseid meetodeid
- Erinevate ühendite arv -> analüüside arv on liiga suur
- Ühendite keskkonnamõju info on puudulik
- Laguproduktide kohta puudub info
- Ei arvestata kombineeritud efekti

Biotestid võimaldavad mõjusid hinnata holistilisemalt

- Kõikide ühendite (kaasa arvatud laguproduktide) integreeritud mõju
- Arvestab ka ühendite omavahelisi vastasmõjusid
- Tulemusi saab kasutada ka kui ennustust, mis juhtub ökosüsteemiga
- Võimalus leida juba ökosüsteemis toimunud muutuste põhjusi

- Toksilisustestide peamine eesmärk on määrata aine või proovi kontsentratsioon, mis on mingile organismirühmale ohutu
- Viimastel aastakümnetel on paljude biotestide meetodid teinud läbi korraliku arengu, nii et neid on võimalik teha suhteliselt palju, odavalt ja kiiresti.
- Tulemuste kvaliteet on pidevalt paranenud ja meetodite valik laienenud

Milline peaks heitvee seiramiseks kasutatav test olema?

- Omama rahvusvahelist standardit
- Andma võrreldavaid ja korratavaid tulemusi
- Tundlik paljudele kemikaalidele
- Mõõtma veekeskkonna organismide seisukohast asjakohast toksilisust
- Võimaldama näidata reovee puhastamise edukust

Test peaks olema...

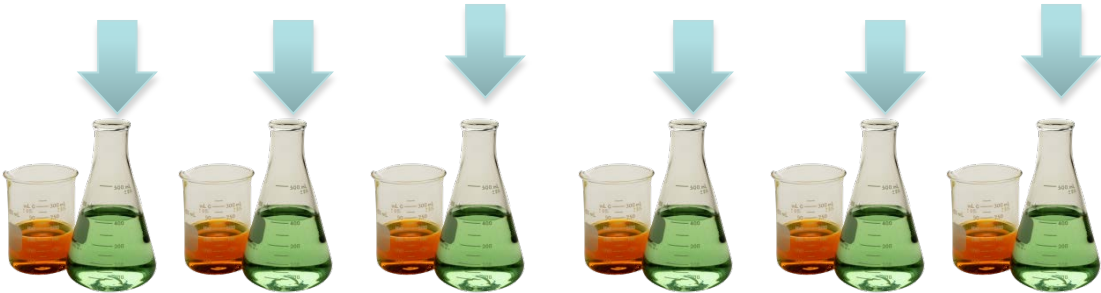
- Lihtne praktiliselt kasutada
- Suhteliselt odav
- Kiirelt määratava ja üheseltmõistetavate tulemustega

Tänapäeval on olemas päris palju nii akuutseid kui kroonilisi teste, mis vastavad nendele tingimustele

Toksilisus

- Akuutne toksilisus = tulemused saadakse kiiresti, vähemalt 24 kuni 96 tunniga
- Sadu standardseidd teste olemas erinevatele troofilistele tasemetele
- Enamasti soovitatakse testipatareid, mis hõlmab nelja taset: bakterid, vetikad, vähilaadsed ja kalad

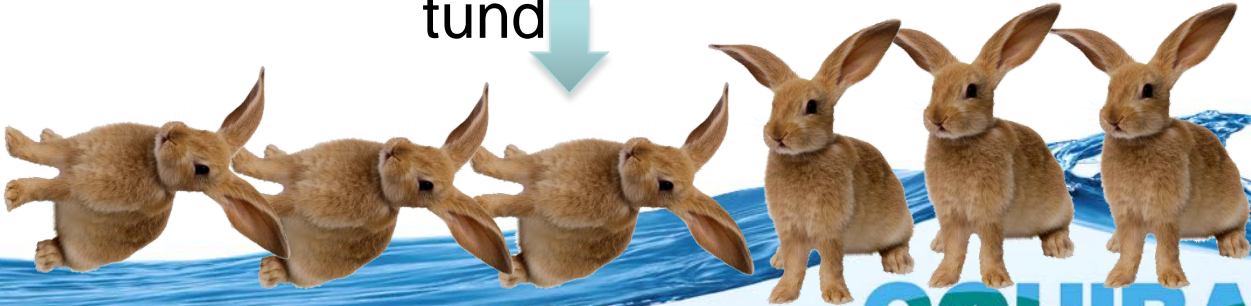
Kuidas

100%   50%   25%   12,5%   6,25%   0%

Max 96
tundi

COHIBA

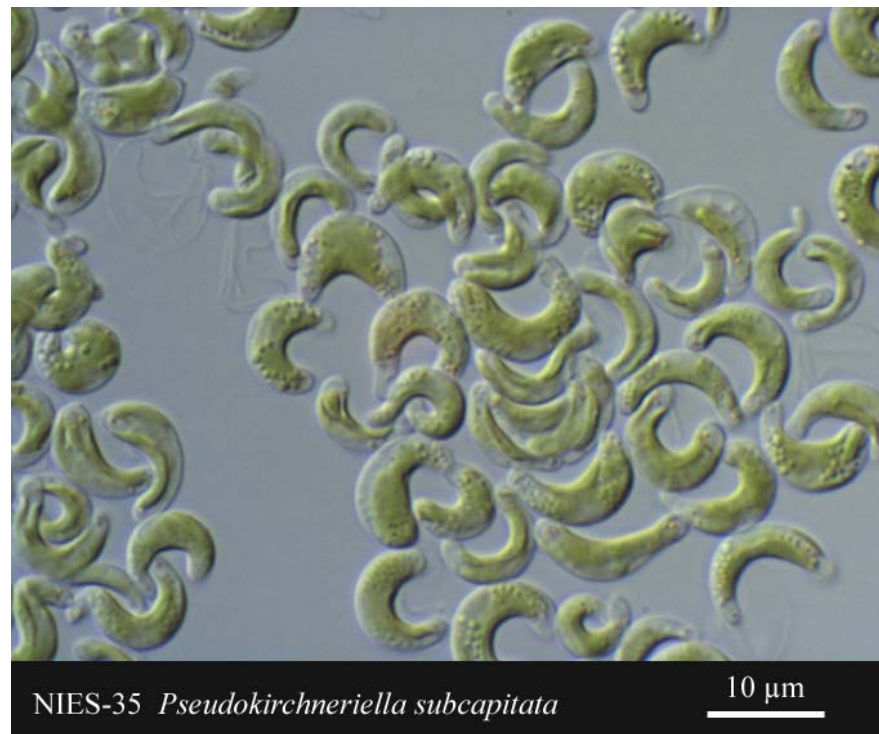
Mittestandardised testid

- Testitav liik peaks olema majanduslikult või muul moel oluline
- Liik peaks olema toksilisusele sama tundlik kui standardse testi liik
- Testis tuleks kasutada noorjärku kui kõige tundlikumat
- Noorjärgud peavad olema aastaringselt saadaval

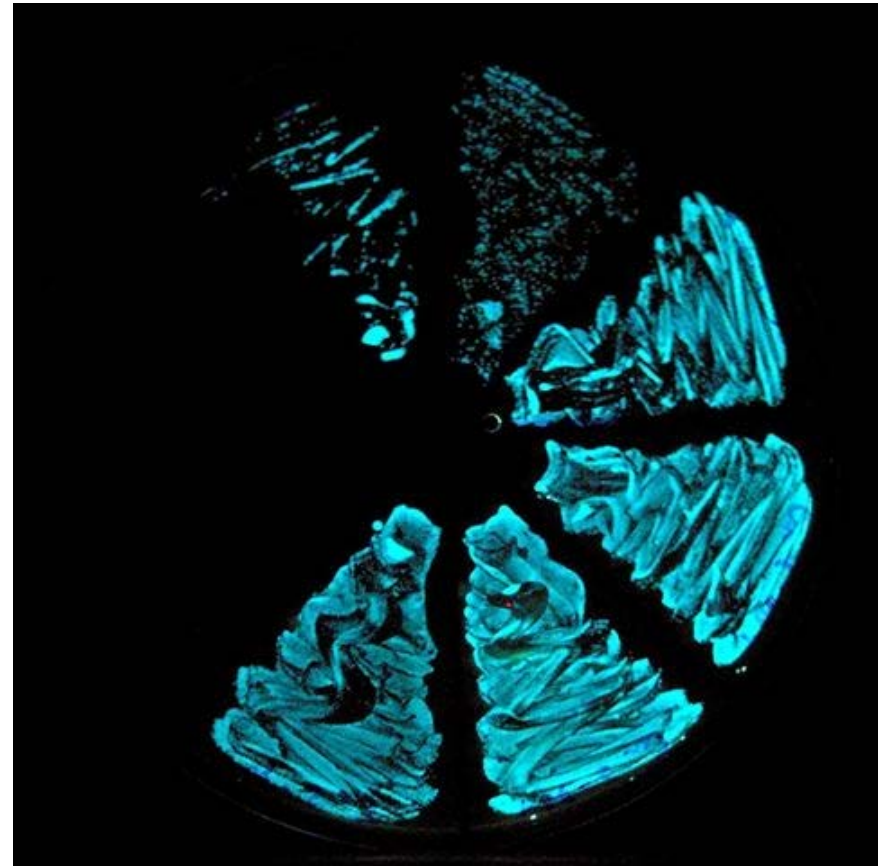
- Mittestandardse liigi puhul peab ta olema kergesti laboris kasvatatav
- Tulemused peavad olema korratavad ja toksilisuse suhtes püsivad
- Toksiline resultaat peab olema kergestiloetav
- Testi laborisisene ja laboritevaheline valideerimine tuleb ära teha

COHIBA testid

- Rohevetikas
Pseudokirchneriella subcapitata
- Mõõdetakse kasvu
aeglustumist

- Bioluminestseeruv bakter *Vibrio fischeri*
- Mõõdetakse helendumise vähenemist

- Vesikirp *Daphnia magna*
- Mõõdetakse surnud (liikumata) loomade arvu

Lisatestid

- Kala marja-vastsete test
- Vesikirbu pikajaline test
- Lemle test
- Kala hormoonide test
- Kala ensüümi aktiivsuse test
- Geenitoksilisuse test

Mõned tulemused (ainult Eesti)

- Prügilavesi oli mürgine
- Lumesulavesi ei olnud mürgine
- Kõigist reoveepuhastitest saadud vesi osutus vähemalt korra mingi testi põhjal mürgiseks
- Bakteri test oli kõige vähem tundlik ja vetikatest kõige tundlikum

Kogu projekti tulemused (1)

Obligatory tests	MWW TP				IWW TP			
	%	%	%	n	%	%	%	n
<i>Daphnia magna</i> acute	93	5	2	90	82	9	9	78
Algae growth inhibition	81	2	17	85	64	17	19	72
Luminescent bacteria test	94	3	3	68	93	7		56
Optional tests								
<i>Artemia salina</i>	31	63	6	8	19	75	6	8
<i>T. platyurus</i>	71		29	14	100			14
<i>N. obtusa</i> (Charatox)	61		36	14	100			14
<i>N. obtusa</i> (Niteltox)	47		53	14	100			14
<i>B. calyciflorus</i>	100			14	100			14
<i>T. thermophila</i>	92		8	14	83		17	14
Genotoxicity, umu-test*	82	18		28	80	20		11
Egg-larvae test	96	4		28	70	10	20	11
<i>D. magna</i> reproduction	100			28	100			11
<i>Lemna minor</i>	58	42		28	60	40		11
Vitellogenin test			100	28			100	11
Hepatocyte EROD activity			100	28			100	11

Kogu projekti tulemused (2)

Obligatory tests	Landfill leachates				Stomwaters			
	%	%	%	n	%	%	%	n
<i>Daphnia magna</i> acute	36		64	11	82	9	9	11
Algae growth inhibition	30	10	60	10	60	10	30	10
Luminescent bacteria test	22		78	9	100			9
Optional tests								
<i>Artemia salina</i>	100			1	100			1
<i>T. platyurus</i>	100			2	100			2
<i>N. obtusa</i> (Charatox)	50		50	2	100			2
<i>N. obtusa</i> (Niteltox)	50		50	2	100			2
<i>B. calyciflorus</i>	100			2	100			2
<i>T. thermophila</i>	100			2	100			2
Genotoxicity, umu-test*	100			2	100			2
Egg-larvae test	100			2	100			2
<i>D. magna</i> reproduction	50		50	2	100			2
<i>Lemna minor</i>	50	50		2	50	50		2
Vitellogenin test			100	2			100	2
Hepatocyte EROD activity			100	2			100	2

COHIBA ettevalmistatud soovitused HELCOMile

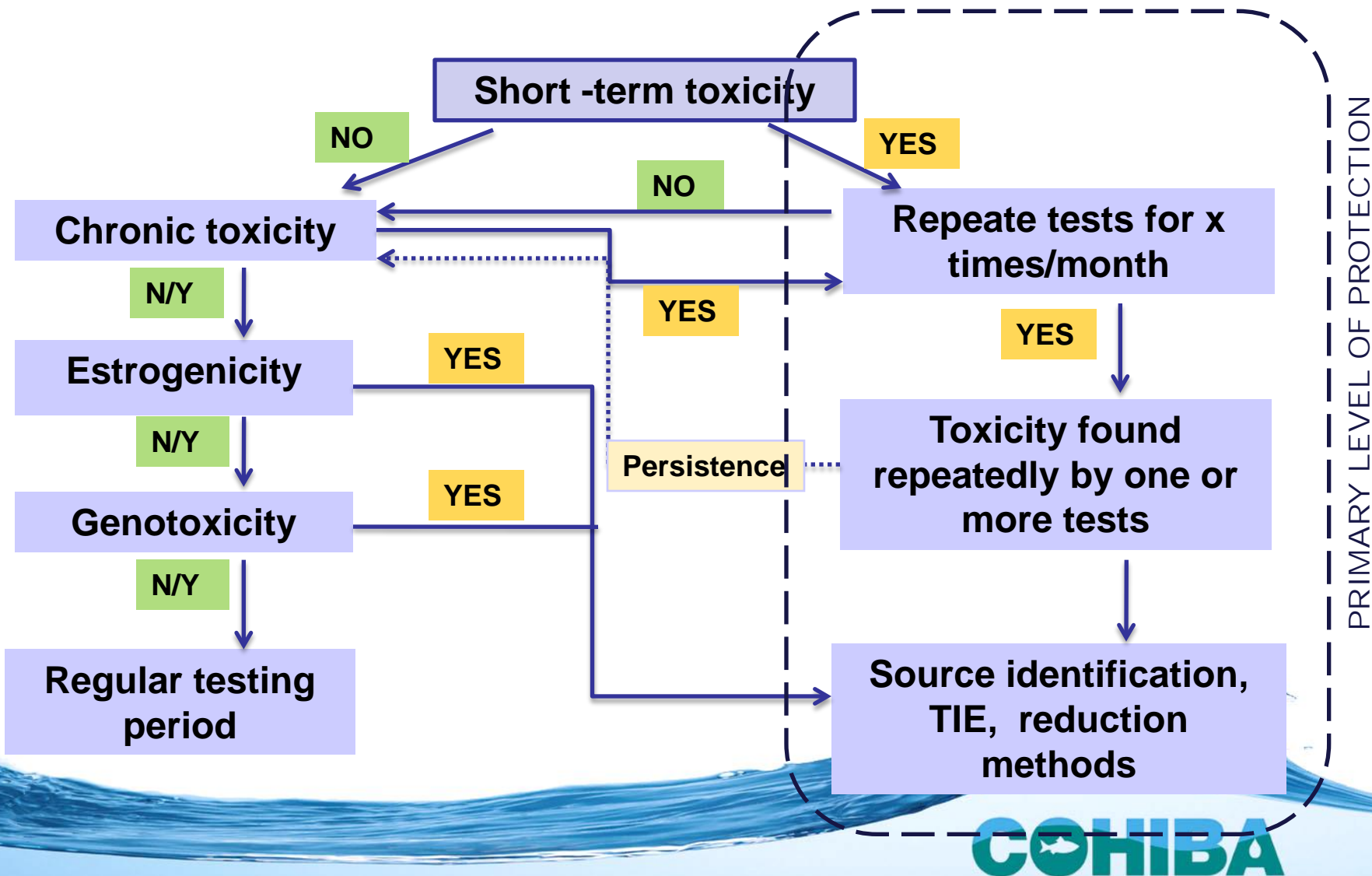
- Akuutsete testide proovid iga kuu, krooniliste testide proovid suvel ja talvel
- *Daphnia* või *Artemia* testid: 95% kontsentratsioonil sureb < 20% loomadest
- Vetikate ja bakterite testid: 80% kontsentratsioonil peab mõju olema < 30%
- Muude testide puhul: 100% heitvees mõju <20%

Krooniliste testide piirväärtused

- Kala marja-vastsete test
  - Viljastatud marjaterade ja vastsete suremus lahjendamata heitvees ei tohi ületada 40 %
- Daphnia magna pikaaegne paljunemistest
  - 25% heitvee lahjenduses ei tohi tulemus statistiliselt oluliselt erineda kontrollist

Krooniliste testide piirväärtused

- Vitellogenin test (hormoon)
  - Võrreldes kontrolliga ei tohi statistiliselt olulist erinevust olla 5 % heitvee lahuses
- Umu-test (geenitoksilisus)
  - Induktsioonikoefitsent ei tohi olla ≥ 1.5 suurimal heitvee kontsentratsioonil

Hinnavõrdlus

- Keemiaanalüüside puhul aparatuur tihti kallim
- Proovide ettevalmistamine ja analüüs võtab enamasti rohkem aega
- Kulumaterjalid kallimad

Keemiaanalüüside ja tokstestide võrdlus

- SYKE COHIBA proovide 2009 – 2011 põhjal
- Võrdluse all labori tööaeg, nii tehniline kui akadeemiline personal
- Akuutsed testid vs. 5 keemia ainete gruppi

Proovide arv

Sample type	Number of samples	
	Toxicity tests	Chemical analyses
effluent	24	24
storm water	2	2
landfill leachate	2	2
sludge	0	6
total	28	34
	Tests	Analyses
	Luminescent bacteria D. magna immobilization Algae growth	Cd PBDE HBCD PFOS, PFOA Phenolic substances

Tööaeg

Toxicity tests	Chemical analyses
28 samples	34 samples
36 days	156 days
3 tests	5 substance groups
time/sample 1,3 d	time/sample 4,6 d

NOTES:

1) Vaid lühiajalised testid

2) Kõik 11 HELCOM prioriteetset aineterühma ei ole kaasatud

Kokkuvõtteks

- WEA on preventiivne veekaitse meede
- Heitveed sisaldavad kümneid tuhandeid erinevaid aineid, nende lagunemise kõrval- ja vaheprodukte
- Kõikide kontsentratsioonid ei ole võimalik määrata
- Kõigele pole võimalik määrata ka EQSi
- Kemikaalide kasutamine kasvab
- Vajalikud ka paremad kontrollimeetodid
  - Üksikute ainete jaoks
  - Kogu komplekti jaoks